

Få suveræne skud i SORT-HVID

Af Frank Sebastian Hansen

Fotos uden farver er en klassisk disciplin, og dagens kameraer kan nu registrere et væld af nuancer, og **MULIGHEDERNE I BILLEDBEHANDLINGEN ER STØRRE END NOGENSINDE FØR**. Se, hvordan du får en dramatisk komposition og udnytter alle gråtonerne.

Dybsorte skygger, et stort spænd af grå mellemtoner samt højlys, som akkurat slår over i det kridhvide. Den amerikanske fotograflegende Ansel Adams kunne som få frembringe alle gråtoner i sine storladne landskabsbilleder. Sammen med vennen Fred Archer opfandt Ansel Adams i 1941 zonesystemet, hvor lysmålingen inddeles i ti zoner. I zonesystemet er 0 absolut sort, mens 10 er kridhvid.

HER LÆRER DU:

At tage bedre billeder.

▲ *Telen har samlet perspektivet. Den mørke forgrund og de hvide bølger giver dramatik.*

Ved at måle et motivs kontrastomfang og placere målingerne i disse zoner kunne Ansel Adams beregne sig frem til, hvordan han skulle fremkalde og siden kopiere sine billeder, så han fik fotos med en stor spændvidde af gråtoner.

I dag kan vi bruge kameraets histogram, når vi vil tjekke, om motivet har detaljer i såvel højlys som i skyggeområderne. Og da mange moderne spejlreflekskameraer kan optage billeder med 14 bit, er der et væld af gråtoner at vælge imellem.

Det betyder, at man kan hente flere detaljer ud af skyggeområderne, når man optager i raw.

Med billedbehandling kan vi perfektionere resultatet med dedikerede funktioner til at lave motiverne om til sort-hvid. I fx Elements og Photoshop kan man meget nøjagtigt justere, hvor mørke eller lyse farverne i det oprindelige foto skal blive, når man laver det om til gråtoner. Arbejder man med motivets kontrast, kan man skabe high- eller low-key-billeder, hvor det første

er motiver med dominerende højlys, mens det andet er domineret af skyggeområder.

En tommelfingerregel i farvefotografi lyder, at man skal undgå modlys. Men i sort-hvid kan netop modlysbilleder skabe nogle flotte diffuse højlys. Her går vi i dybden med, hvordan du skyder fremragende motiver, der kan bruges i sort-hvid, ligesom vi viser dig, hvordan du bedst konverterer dine farvebilleder til sort-hvid, så du får fuld kontrol over alle gråtonerne. ■

©Shutterstock.com/katona82

Teknikken bag billedet

- Kameraet panorerede med hestevognen, så vognen blev skarp og baggrunden sløret.
 - En lukkertid på 1/15 sekund har givet bevægelse i hestens ben og sløring i bygningen.
 - Der er brugt lukkertidsprioritet. Blænden er ikke så afgørende, når der er bevægelsessløring.
 - Autofokus stod til kontinuerlig, så den fulgte hestevognen, mens kameraet panorerede.
- ▲ Billedet her kunne være taget når som helst inden for de seneste 100 år og er perfekt til gråtoner.

Ekstraudstyr

DÆMPNING AF LYSET:

Et ND-filter nedsætter lysmængden, så man kan fotografere med længere lukkertider i dagslys. Dermed kan man sløre vand i bevægelse, hvilket ser fantastisk ud i sort-hvid. Med et variabelt filter kan man dreje på en ring for at ændre lysgennemstrømningen, fx med Genus ND Fader, der fås for 2195 kroner til 72 mm.

PERFEKT KONVERTERING:

Nik Silver Efex Pro 2 er markedets bedste software, når du vil konvertere til sort-hvid. Det er en plug-in til blandt andet Elements, hvor man kan vælge præcise gråtoner og tilføje en kornstruktur. Der er også hjælp til Ansel Adams' zonesystem i programmet, der koster 1489 kroner. Du kan prøve det via vores cd.

5 TIPS

Kompositionen er helt afgørende, når man skal lave sort-hvide billeder. Det er specielt vigtigt at holde øje med lys og skygger. Her får du de vigtigste regler.

1 **DIAGONALER:** Komponér, så der er diagonale linjer i billedet. Det understreger perspektivet. Det er også fint, hvis nogle af dem krydser hinanden i horisonten. Man kan bruge diagonalerne til at lede beskuerens blik hen til bestemte områder.

2 **KONTRASTER:** Spillet mellem højlys og skygger er ekstremt vigtigt i sort-hvide fotos. Udnyt skyggerne til at skabe kontrast mellem lys og mørke. Men sørg også for, at mellemtonerne er dækket, så billedet ikke kun består af helt mørke og lyse områder.

3 **DYBDE:** Gå gerne efter at få elementer med, som er meget tæt på kameraet. Fx ved at pege kameraet nedad med vidvinkel. Her har vi fået belægningen lige foran kameraet med.

4 **GÅ EFTER STRUKTURER:** Små mønstre og strukturer gør sig godt i sort-hvid. Det kan være en ru overflade som asfalten her. Det skaber kontrastrige områder, der på afstand fremstår grå.

5 **SILHUETTER:** Det er godt at skyde i modlys, når billederne skal bruges i sort-hvid, så man får tydelige silhuetter. Undgå direkte lys i kameraet ved at stille dig i skyggen af fx en person.

► *Lysets fald skaber de stemningsfulde silhuetter, og brostenenes linjer giver billedet dynamik.*

FILTER FJERNER REFLEKSER:

Refleksioner i blade og vand bliver meget tydelige i sort-hvid. Men dem fjerner et polfilter til ca. 500 kroner.

Kig i kameraets søger, og drej den yderste ring på polfilteret, indtil refleksionerne er væk. Tag så billedet.

Her er de bedste motiver til gråtoner

SKOVEN: Gå efter krogede trækroner og træstammer med dybe furer og spændende mønstre. Hold også øje med lysindfaldet gennem løvet.

PORTRÆTTER: Her kan man koncentrere sig om ansigtets udtryk. Rynker, hudtoner og blikket er centrale komponenter. Brug gerne sidelys for at fremhæve former og strukturer i ansigtet ved hjælp af lys og skygge.

BYEN: Specielt når mørket har sænket sig, er der store kontraster mellem byens lys og mørke gader samt himlen, som man kan udnytte. Benyt også spejlinger på en regnvåd gade, når du fotograferer i byen.

NOSTALGI: Hestevogne, gamle skonnerter og klassiske racerbiler er som skabt til sort-hvide fotos. Undgå forstyrrende skilte, moderne arkitektur og andet der afslører, at billedet er fra 2012.

Få bedre dynamik

Ved at foretage en række finindstillinger i kameramenuen kan man få optimale billeder, som står flot, når de konverteres til sort-hvid. Her kan du se, hvordan man udnytter det dynamiske toneomfang bedst muligt i de fem største kamerasystemer. Optager du i raw, og bruger du kameraproducentens medfølgende konverter, bliver indstillingerne også brugt på billederne i raw-format.

NIKON

Nikons D-Lighting kan bruges, efter billedet er taget. Tryk på play-knappen, og vælg det foto, du vil bruge. Tryk OK, og vælg D-Lighting. Via piletasterne vælges Høj. Tryk OK, og gem ved at trykke OK.

CANON

Tryk på Menu, og vælg fanebladet til brugerdefinerede indstillinger. Vælg C.Fn II: Billede, og vælg punkt 3, Højlys tone prioritet. Tryk på knappen SET, og vælg derefter punktet 1: Aktiv. Tryk herefter på SET igen.

OLYMPUS

Med Olympus øger vi kontrasten for at skabe mere dynamik. Tryk på Menu, vælg Kamera 1 og herunder Billedfunktion og Brugervalg. Med piletasterne vælger du Kontrast og sætter den til +1. Tryk på OK.

©Shutterstock.com/Christopher Pappas

PENTAX

Tryk på Menu, og vælg Menu 3. Vælg D-område indstilling, og sæt den til On ved at trykke på OK. Vælg så Skyggekorrektion, og sæt den til kraftig, der er markeret med en lodret hvid bjælke, ved at trykke på OK.

SONY

Tryk på knappen FN, og vælg DRO/AUTO HDR for at intensivere det dynamiske område. Med de vandrette piletaster indstiller du til DRO Lv3. Tryk til sidst på knappen i midten af piletasterne for at afslutte.

- ### Teknikken bag billedet
- Der er brugt en forholdsvis kraftig vidvinkel på 24 mm, og kameraet er placeret på et solidt stativ for at undgå rystelser.
 - Billedet er taget i den blå time, hvilket har sikret, at himlen stadig har lidt gråtoner og ikke bare er blevet kulsort.
 - ISO-værdien er sat til 100, for at der ikke skulle komme støj i billedet. Lukkertiden er oppe på ti sekunder.
 - I billedbehandlingen er de blå toner gjort lidt mørkere, og der er skruet op for de røde. Billedet er desuden beskåret i top og bund.
- ▲ *De mange detaljer i et billede som dette fra New York, hvor alle gråtoner er dækket ind, gør motivet velegnet til sort-hvid.*

Styr på konverteringen

Med Elements har man fuld kontrol over konverteringen til sort-hvid, så man bør altid skyde i farver. Her kan man bestemme, hvor lyse eller mørke de enkelte farver skal blive. Vælg Enhance **1** og Convert to Black and White.... Her kan du justere, hvordan rød, grøn og blå **2** skal konverteres til gråtoner samt ændre kontrasten **3**. Man kan også vælge mellem forindstillinger til fx portrætter eller landskaber **4**.

Teknikken bag billedet

- Kameraet er placeret på stativ, og fokus er indstillet manuelt til uendeligt.
- Lukkertiden er sat til Bulb, og der er brugt en forholdsvis lille blændeåbning.
- Knappen på en trådulser er holdt nede, mens fotografen ventede på et lyn.
- Så snart lynet var overstået, blev udløserknappen på trådulseren sluppet igen.

► De stærke kontraster i lyn mod den mørke himmel passer fint til sort-hvide billeder.

Få alle detaljer med

HDR MED SORT-HVID

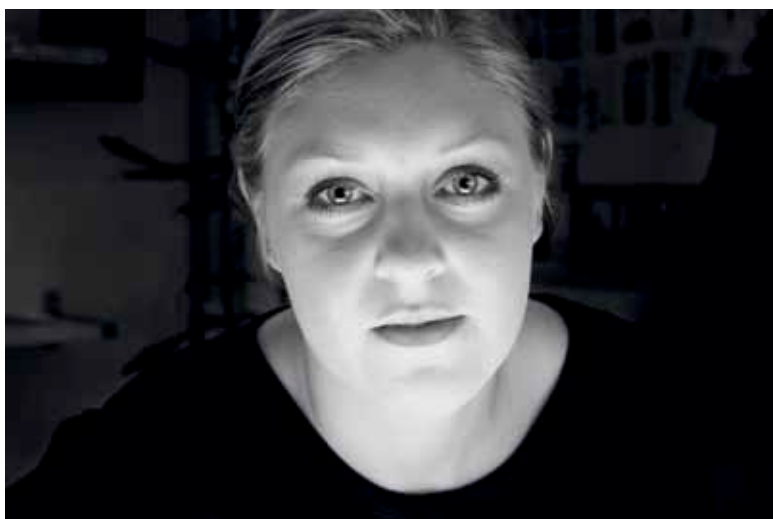
Skal der være dynamik og varierede gråtoner i billedet samt flotte højlys og skygger, så er optagelser i HDR et godt redskab. Det giver et større dynamisk område, så højlysene ikke bliver helt hvide, og de mørkeste områder ikke bliver helt sorte. Flere kameraer kan optage direkte i HDR, hvilket betyder, at de tager flere billeder lige efter hinanden med forskellige eksponeringer og smelter dem sammen til ét billede. Samme proces kan foretages i Elements og Photoshop. Her skal man dog selv have taget fotos med forskellige eksponeringer fx med funktionen autobracketing, der tager et under- og et overbelyst samt et veleksponeret foto af motivet. På den vis får man tegning i både de fineste højlys og i de dybeste skygger. I Elements findes funktionen under File, New og Photomerge Exposure..., og i Photoshop finder man den under File, Automate og Merge to HDR-PRO....

▲ Ved at sætte fire billeder med forskellige eksponeringer sammen til ét HDR-billede får man alle gråtonerne med.

◀ *De mørke stammer og de lyse solstråler danner en god kontrast i sort og hvid.*

◀ *Portrættet er lyst op nedefra. Mørkt tøj mod et lyst ansigt egner sig ofte godt til gråtonebilleder.*

◀◀ *Det kan give en flot effekt at overbelyse en anelse, så man får en high-key-effekt.*

Ekspertens **5 BEDSTE** personlige tips

Frank Sebastian Hansen, skribent og fotograf

SELV OM DU VIL LAVE SORT-HVIDE BILLEDER, så udnyt farverne i optagelsen. Når du konverterer, kan du nemlig gøre fx den blå himmel meget mørk og den røde mur meget lys.

I GRÅVEJR skal der holdes øje med strukturer, mønstre og fx kalkafskalninger på mure. Tjek histogrammet ofte for at være sikker på at få mange gråtoner med i motiverne.

DET ER EN KÆMPE FORDEL at fotografere i raw. Her har man nemlig langt flere nuancer at gøre godt med, så man kan sikre gråtoner gennem hele spektret fra sort til hvid.

VÆR IKKE BANGE FOR KORN i billederne. Skru gerne op for ISO-værdien. Klassiske sort-hvid-fotos havde tydelige korn. Farvestøj bliver heller ikke det store problem, når billedet skal konverteres til gråtoner.

UNDGÅ AT BRUGE BLITZ, når du skyder billeder, der skal bruges i sort-hvid, da højlysene meget nemt kridter ud, og slagskyggerne nemt bliver for voldsomme.

Den vigtige detalje

Konverterer man sit billede til sort-hvid ved blot at sætte farvemætningen helt ned eller ændre fra rgb til gråtoner, bliver billedet fladt og kedeligt. Derfor er det vigtigt at justere de enkelte farvers lysstyrke individuelt på computeren.

FORKERT KONVERTERING

▲ *Her har vi blot skruet helt ned for Saturation. Resultatet er fladt, kedeligt og udramatisk.*

▼ *Vi har gjort de blå toner lysere og de grønne mørkere, hvilket har givet dramatik og kontrast.*

RIGTIG KONVERTERING